

Peçeneklerin Anadolu'daki İzleri

Çamlıdere'nin Peçenek köyü, yalnızca adıyla değil **tarihi kayıtları ve Y-DNA sonuçlarıyla** da dikkat çekiyor. Köydeki tarihi cami mimari özelliklerine göre **15. yüzyılın başlarına** tarihleniyor. Osmanlı kayıtlarında ise köy **1463'ten itibaren kesintisiz şekilde Peçenek veya Beçenek adıyla** geçiyor. Yani bu isim sonradan verilmiş değil aksine **en az 500-600 yıldır aynı adı korumaktadır**.

Bu bağlantıyı **13. yüzyıla kadar** götüren önemli bir isim de Selçuklu uç beyi **Peçenekoğlu Seyfeddin Kızıl Bey**'dir. Kızıl Bey **1219'da Ankara'daki Akköprü'yü** yaptırmış; şehirde kendi adıyla anılan cami, medrese ve türbe bırakmıştır. **Tuncer Baykara**, 1255 tarihli Uşak Çanlı Köprü kitabesinde daha önce "**Nuhbe**" okunan ifadenin "**Becene**" olarak okunması gerektiğini ve bunun **Kızıl Bey'in Peçenek mensubiyetine** işaret ettiğini savunur. Faruk Sümer 16. yüzyıl tahrirlerinde **Peçenek adını taşıyan dört köyün tamamının Ankara sancağında** bulunmasını bu bağlantıyla birlikte değerlendirir.

Köyde şimdiye kadar üç dikkat çekici Y-DNA hattı tespit edildi: **N-VL67, N-PH573 ve G-L1266**. N-VL67 ile N-PH573 birbirine yakın iki alt dal değil; ortak ataları yaklaşık 15 bin sene öncesine giden **iki farklı Ural-Kuzey Avrasya hattıdır**. Bu da köyde tek bir N soyunun çoğalmasından değil, **en az iki farklı kurucu erkek soyundan** bahsettiğimizi gösteriyor.

Daha da ilginç, **N-PH573 ve G-L1266'nın Güney Ural'daki Uyelgi mezarlığında da bulunmuş olması**. Uyelgi, Kuşnarenkovo-Karayakupovo kültür çevresine ait. **Erken Macarların oluşumunun ve Ural-Türk temas bölgesinin önemli merkezlerinden biri** olarak kabul ediliyor.

N-VL67 ve onun üst dalı N-B523, yaklaşık **MÖ üçüncü binyılda Batı-Orta Sibirya'da** çeşitlenmiş, **Samoyedik nüfuslarla güçlü biçimde bağlantılı** baba hatlarıdır. N-VL67 günümüzde özellikle **Nenets ve Nganasan** gibi Samoyedik halklarda yoğunlaşırken **Tatar, Başkır, Kazak ve Anadolu Türkleri** gibi Türk topluluklarında görülmektedir. Antik DNA verilerinde **N-B523 MÖ 8-6. yüzyıl Orta Yakutistan'daki Dyupsya örneğinde, N-VL67 ise MS ilk yüzyıllara ait Batı Sibirya Sargatka kültürü örneğinde** tespit edilmiştir. Anadolu'ya Oğuz göçüyle gelen haplogruplarda güçlü bir şekilde temsil edilen bu hattın Samoyedik-Uralik bir Sibirya nüfusundan Türk bozkır topluluklarına katılarak **Oğuz, Peçenek veya ilişkili göçlerle Anadolu'ya taşınmış olabileceğini** düşündürmektedir. **Çamlıdere Peçenek'te bu hattın bulunması** da bu açıdan oldukça anlamlıdır.

N-PH573, N-B539 > N-B540/L1034 hattının bir alt dalıdır ve yaklaşık **MÖ 2. binyılın ortalarında Batı Sibirya-Güney Ural çevresinde** oluşmuştur. N-B540/L1034'ün günümüzde ve tarihi örneklerde **Macarlar, Mansiler, Başkırlar ve Volga Tatarları** arasında görülmesi, Batı Sibirya'daki **Fin-Ugorların Ugor koluyla ilişkili** olduğunu göstermektedir. N-PH573'ün en önemli antik örneği, **MS 900-1100 yıllarına tarihlenen Güney Ural'daki Uyelgi2 bireyidir**. Bu örnek **Ön Macarlarla ilişkilidir**. Bu nedenle Çamlıdere Peçenek'te N-PH573 bulunması, **Ugor kökenli bir erkek hattının Güney Ural'da Türkçe konuşan bozkır topluluklarına katılarak Peçenek etnogenezi içine girmiş**

ve daha sonra **Oğuz-Peçenek göçleriyle Anadolu'ya taşınmış olabileceğini** düşündürmektedir.

G-L1266'nın derin kökeni Kuzey Kafkasya ile bağlantılı görünmektedir; ancak antik DNA bulguları bu hattın **erken Orta Çağ'da Güney Ural-Volga geçiş kuşağına katıldığını** ve bozkır toplulukları içinde yayıldığını gösteriyor. Bu dal, Kuşnarenkovo-Karayakupovo çevresindeki **Uyelgi4 bireyinde, çeşitli Avar ve Macar fetih dönemi örneklerinde** görülmektedir. Ayrıca **Romanya'nın Peçenek hakimiyetinde olduğu dönem olan MS 991-1025 yıllarına** tarihlenen K12b kalkülatorüne göre de **yüzde 51 Doğu Avrasya (yüzde 29 Sibirya, yüzde 21 Doğu Asya, yüzde 1 Güneydoğu Asya)** mirasına sahip **güçlü Peçenek adayı I10495 ile Kazakistan'daki Kıpçak dönemi DA179** örneği de **G-L1266'nın alt dallarına aittir**. Bu geniş dağılım, ana çekirdeği Çamlıdere'ye epey uzak olan **Karaz genişlemesi** sırasında gelip bağımsız şekilde korunmuş eski bir Anadolu hattı olmaktan çok, **Kuzey Kafkasya'dan Ural-bozkır çevresine katılmış ve Peçeneklerle birlikte Anadolu'ya taşınmış olma ihtimalini** güçlendirmektedir. Yine de ileride yapılacak daha derin bir Y-DNA testi ile bu olasılık tekrar değerlendirilmelidir.

Elbette bunlar tek başına kesin kanıt değildir. Ancak **tarihi köy adı, Peçenekoğlu Kızıl Bey'in bölgede aktifliği, bölgedeki 15. yüzyılın başına tarihlenen cami, kesintisiz Osmanlı kayıtları, iki bağımsız Ural kökenli N hattı ve Uyelgi'de paraleli bulunan G-L1266'nın aynı köyde bulunması** birlikte değerlendirildiğinde, bunun **basit bir tesadüften ibaret olduğunu söylemek giderek zorlaşıyor**.

Peçenekler **Aral Gölü-Volga-Ural çevresinde şekillenen bir Türk bozkır konfederasyonuydu**. Bu bölge **Türk ve Uralik toplulukların yüzyıllarca iç içe yaşadığı** bir coğrafyaydı. Dolayısıyla **Ural kökenli baba hatlarının Peçenek etnogenezin katılmış olması** tarihsel olarak oldukça makul görünüyor.

9. yüzyılda batıya göç eden Peçenekler Karadeniz bozkırlarının en güçlü topluluklarından biri haline geldi. Hatta Rus knezliklerinin en güçlüsü olan Kiev Knezliği hükümdarı **Prens Svyatoslav'ı Kurya Han önderliğindeki Peçenekler pusuya düşürüp öldürmüş** ve rivayetlere göre Kurya Han Svyatoslav'ın kafatasını altınla kaplatıp kendi kişisel kadehi haline getirmiştir. Ancak zamanla zayıflayan Peçenekler **11. yüzyılda Rus, Bizans, Oğuz ve Kuman baskılarıyla parçalandılar. 1091'de Levounion'da Bizans-Kuman ordusu karşısında ağır bir yenilgi aldılar**. Dönemin Bizans İmparatoru I. Aleksios'un kızı olan **Prenses Anna Komnene'nin Alexiad adlı eserinde** anlattığına göre savaşçılarla birlikte **kadın ve çocukların da büyük bölümü öldürüldü**. Hayatta kalanlar ise Bizans, Bulgar, Macar, Kuman ve Oğuz toplulukları içinde zamanla asimile oldu ve **Peçenekler bağımsız siyasi kimliklerini kaybettiler**.

Elimizdeki veriler **kesin bir soy kanıtı sunmuyor**. Ancak mevcut tarihi ve genetik bulgular birlikte değerlendirildiğinde, **Çamlıdere Peçenek köyünün gerçekten Peçenek kökenli bir kurucu nüfus taşıdığı görüşü güçlü ve savunulabilir bir hipotezdir**.